

ISSN

INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER

p-ISSN 2992-9229

e-ISSN 3060-5318

TURKOLOGIK TADDIQOTLAR

Xalqaro ilmiy jurnal

2025 №4
(9)

SAMARQAND – 2025

p-ISSN 2992-9229

e-ISSN 3060-5318

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

XALQARO ILMIY JURNALI

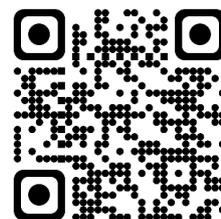
“TURKOLOGICAL RESEARCH” INTERNATIONAL SCIENTIFIC
JOURNAL

ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” DERGİSİ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Jurnal rasmiy sayti: <https://turkologiya.samdu.uz/>

SAMARQAND – 2025

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “TURKOLOGICAL RESEARCH”
ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Bosh muharrir:	Bosh muharrir o‘rinbosari:
<p>Juliboy ELTAZAROV <i>f.f.d., professor (O‘zbekiston)</i></p>	<p>Roxila RUZMANOVA <i>f.f.n., dotsent (O‘zbekiston)</i></p>
TAHRIRIYAT KENGASHI:	
<p>Rustam XALMURADOV – t.f.d., professor, Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti rektori (O‘zbekiston); Hakim XUSHVAQTOV – f.m.f.d., professor, Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektori (O‘zbekiston); Akmal AHATOV – t.f.d., professor, Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti xalqaro hamkorlik bo‘yicha prorektori (O‘zbekiston); Muslihiddin MUHIDDINOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Ibodulla MIRZAYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Shuhrat SIROJIDDINOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Suyun KARIMOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Murodqosim ABDIYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Azamat PARDAYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Musa YULDASHEV – f.f.n., professor (O‘zbekiston); Dilfuza DJURAKULOVA – t.f.n., professor (O‘zbekiston); Aftondil ERKINOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Qosimjon SODIQOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Muhabbat QURBONOVA – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p>	<p>Ali AKAR – f.f.d., professor (Turkiya); Abduselam ARVAS – f.f.d., professor (Turkiya); Funda TOPRAK – f.f.d., professor (Turkiya); Musa Shamil YUKSEL – f.f.d., professor (Turkiya); Temur KOJAO‘G‘LI – f.f.d., professor (AQSH); Hayrunnisa ALAN – f.f.d., professor (Turkiya); Varis CHAKAN – f.f.d., professor (Turkiya); Almaz ULVI – f.f.d., professor (Ozarbayjon); Emrah YILMAZ – Phd, dotsent (Turkiya); Foziljon SHUKUROV – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Dilshod XURSANOV – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Shahnoza XUSHMURODOVA – DSc, professor (O‘zbekiston); Dinara ISLAMOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Feruza JUMANIYAZOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Istoda RASULOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Dilorom MUMINOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Zarifa XUSANOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Ahmadjon MAVLONOV – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Ilyos JO‘RAYEV – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Ibodullo ZUBAYDULLAYEV – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Bahora YUNUSOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Feruza MANUKYAN – Phd (O‘zbekiston); Mas’ul muharrir: PhD, dotsent Zokir BAYNAZAROV (O‘zbekiston); Texnik xodim: Raxmatulla SHOKIROV (O‘zbekiston).</p>

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL RESEARCH”
ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSSEL DERGİSİ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Главный редактор:	Заместитель главного редактора:
Жулибой ЭЛТАЗАРОВ <i>д.ф.н., профессор (Узбекистан)</i>	Рохила РУЗМАНОВА <i>к.ф.н., доцент (Узбекистан)</i>

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

<p>Рустам ХАЛМУРАДОВ – д.т.н., профессор, ректор Самаркандского государственного университета имени Ш.Рашидова (Узбекистан);</p> <p>Хаким ХУШВАКТОВ – д.ф.м.н., профессор, проректор по научной работе и инновациям Самаркандского государственного университета имени Ш.Рашидова (Узбекистан);</p> <p>Акмал АХАТОВ – д.т.н., профессор, проректор по международному сотрудничеству Самаркандского государственного университета имени Ш.Рашидова (Узбекистан);</p> <p>Муслихиддин МУХИДДИНОВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Ибодулла МИРЗАЕВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Шухрат СИРОЖИДДИНОВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Суюн КАРИМОВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Муродкасым АБДИЕВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Азамат ПАРДАЕВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Муса ЮЛДАШЕВ – к.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Дилфуза ДЖУРАКУЛОВА – к.и.н., доцент (Узбекистан);</p> <p>Афтондил ЭРКИНОВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Касимжон СОДИКОВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Мухаббат КУРБАНОВА – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Али АКАР – д.ф.н., профессор (Турция);</p>	<p>Абдуселам АРВАС – д.ф.н., профессор (Турция);</p> <p>Фунда ТОПРАК – д.ф.н., профессор (Турция);</p> <p>Муса Шамиль ЮКСЕЛЬ – д.ф.н., профессор (Турция);</p> <p>Темур КОДЖАОГЛУ – д.ф.н., профессор (США);</p> <p>Хайрунниса АЛАН – д.ф.н., профессор (Турция);</p> <p>Варис ЧАКАН – д.ф.н., профессор (Турция);</p> <p>Алмаз УЛЬВИ – д.ф.н., профессор (Азербайджан).</p> <p>Эмрах ЙИЛМАЗ – PhD, доцент (Турция);</p> <p>Фозилжон ШУКУРОВ – PhD, доцент (Узбекистан);</p> <p>Дилшод ХУРСАНОВ – PhD, доцент (Узбекистан);</p> <p>Шахноза ХУШМУРОДОВА – DSc, профессор (Узбекистан);</p> <p>Динара ИСЛАМОВА – PhD, доцент (Узбекистан);</p> <p>Феруза ДЖУМАНИЯЗОВА – PhD, доцент (Узбекистан);</p> <p>Истода РАСУЛОВА – PhD, доцент (Узбекистан);</p> <p>Дилором МУМИНОВА – PhD, доцент (Узбекистан);</p> <p>Зарифа ХУСАНОВА – PhD, доцент (Узбекистан);</p> <p>Ахмаджон МАВЛОНОВ – PhD, доцент (Узбекистан);</p> <p>Илёс ЖУРАЕВ – PhD, доцент (Узбекистан);</p> <p>Иболулло ЗУБАЙДУЛЛАЕВ – PhD, доцент (Узбекистан);</p> <p>Бахора ЮНУСОВА – PhD, доцент (Узбекистан);</p> <p>Феруза МАНУКЯН – Phd (Узбекистан);</p> <p>Ответственный редактор: PhD, доцент Зокир БАЙНАЗАРОВ (Узбекистан)</p> <p>Технический персонал: Рахматулла ШОКИРОВ (Узбекистан)</p>
--	---

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMİY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL RESEARCH”
ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSSEL DERGİSİ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ”

Chief Editor:/ Deputy Chief Editor:

Baş Editör:/ Baş Editör Yardımcısı:

Prof. Dr. Juliboy ELTAZAROV (Uzbekistan)
Ass. Prof. Dr. Rokhila RUZMANOVA (Uzbekistan)

Prof. Dr. Juliboy ELTAZAROV (Özbekistan)
Doç. Dr. Rohila RUZMANOVA (Özbekistan)

EDITORIAL TEAM:/ BİLİM KURULU:

Prof. Dr. Rustam KHALMURADOV – Rector of Samarkand State University named after Sh.Rashidov (Uzbekistan);
Prof. Dr. Hakim KHUSHVAKTOV – Vice-Rector for Research and Innovation, Samarkand State University named after Sh.Rashidov (Uzbekistan);
Prof. Dr. Akmal AKHATOV – Vice-Rector for International Cooperation of Samarkand State University named after Sh.Rashidov (Uzbekistan);
Prof. Dr. Muslihiddin MUKHIDDINOV (Uzbekistan);
Prof. Dr. Ibodulla MIRZAEV (Uzbekistan);
Prof. Dr. Shukhrat SIROJIDDINOV (Uzbekistan);
Prof. Dr. Suyun KARIMOV (Uzbekistan);
Prof. Dr. Murodkasim ABDIEV (Uzbekistan);
Prof. Dr. Azamat PARDAEV (Uzbekistan);
Prof. Dr. Musa YULDASHEV (Uzbekistan);
Ass. Prof. Dr. Dilfuza DJURAKULOVA (Uzbekistan);
Prof. Dr. Aftondil ERKINOV (Uzbekistan);
Prof. Dr. Kasimjon SODIKOV (Uzbekistan);
Prof. Dr. Muhabbat KURBANOVA (Uzbekistan);
Prof. Dr. Ali AKAR (Turkey);
Prof. Dr. Abduselam ARVAS (Turkey);
Prof. Dr. Funda TOPRAK (Turkey);
Prof. Dr. Musa Shamil YUKSEL (Turkey);
Prof. Dr. Temur KOJAĞLU (USA);
Prof. Dr. Hayrunnisa ALAN (Turkey);
Prof. Dr. Varis ÇAKAN (Turkey);
Prof. Dr. Almaz ULVI (Azerbaijan);
Ass. Prof. PhD. Emrah YILMAZ (Turkey);
Ass. Prof. PhD. Foziljon SHUKUROV (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Dilshod KHURSANOV (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Shakhnoza KHUSHMURODOVA (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Dinara ISLAMOVA (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Feruza JUMANIYAZOVA (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Istoda RASULOVA (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Dilorom MUMINOVA (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Zarifa KHUSANOVA (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Akhmadjon MAVLONOV (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Ilyos JURAYEV (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Ibodullo ZUBAYDULLAYEV (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Bakhora YUNUSOVA (Uzbekistan);
PhD. Feruza MANUKYAN (Uzbekistan);
Managing editor: *Ass. Prof. PhD. Zokir BAYNAZAROV* (Uzbekistan)
Technical staff: *Rakhmatulla SHOKIROV* (Uzbekistan)

Prof. Dr. Rustam HALMURADOV – Ş.Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Rektörü (Özbekistan);
Prof. Dr. Hakim HUŞVAKTOV – Ş.Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Araştırma ve İnovasyondan Sorumlu Rektör Yardımcısı (Özbekistan);
Prof. Dr. Akmal AHATOV – Ş.Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Uluslararası İşbirliğinden Sorumlu Rektör Yardımcısı (Özbekistan);
Prof. Dr. Muslihiddin MUHİDDİNÖV (Özbekistan);
Prof. Dr. İbodulla MİRZAYEV (Özbekistan);
Prof. Dr. Şuhrat SİROCİDDİNÖV (Özbekistan);
Prof. Dr. Suyun KARİMOV (Özbekistan);
Prof. Dr. Murodkasım ABDİYEYEV (Özbekistan);
Prof. Dr. Azamat PARDAYEV (Özbekistan);
Prof. Dr. Musa YULDAŞEV (Özbekistan);
Doç. Dr. Dilfuza CURAKULOVA (Özbekistan);
Prof. Dr. Aftondil ERKİNOV (Özbekistan);
Prof. Dr. Kasimcon SODİKOV (Özbekistan);
Prof. Dr. Muhabbat KURBANOVA (Özbekistan);
Prof. Dr. Ali AKAR (Türkiye);
Prof. Dr. Abdusalem ARVAS (Türkiye);
Prof. Dr. Funda TOPRAK (Türkiye);
Prof. Dr. Musa Şamil YÜKSEL (Türkiye);
Prof. Dr. Timur KOCAOĞLU (ABD);
Prof. Dr. Hayrunnisa ALAN (Türkiye);
Prof. Dr. Varis ÇAKAN (Türkiye);
Prof. Dr. Almaz ÜLVİ (Azerbaycan);
Doç. Dr. Emrah YILMAZ (Türkiye);
Doç. Dr. Fozilcon ŞUKUROV (Özbekistan);
Doç. Dr. Dilşod HURSAVOV (Özbekistan);
Prof. Dr. Şahnoza HUŞMURODOVA (Özbekistan);
Doç. Dr. Dinara İSLAMOVA (Özbekistan);
Doç. Dr. Feruza CUMANIYAZOVA (Özbekistan);
Doç. Dr. Istoda RASULOVA (Özbekistan);
Doç. Dr. Dilorom MUMİNOVA (Özbekistan);
Doç. Dr. Zarifa HUSANOVA (Özbekistan);
Doç. Dr. Ahmadjon MAVLONOV (Özbekistan);
Doç. Dr. Ilyos JÖRAYEV (Özbekistan);
Doç. Dr. Ibodullo ZUBAYDULLAYEV (Özbekistan);
Doç. Dr. Bahora YUNUSOVA (Özbekistan);
Dr. Feruza MANUKYAN (Özbekistan);
Sorumlu Editör: *Doç., Dr. Zokir BAYNAZAROV* (Özbekistan)
Teknik Personel: *Rahmatullah ŞOKİROV* (Özbekistan)

MUNDARIJA | CONTENT | İÇERİK | СОДЕРЖАНИЕ
TURK DUNYOSI TADQIQOTLARI

Nergis BIRAY	
Ana Dili Bilinci ve Türk Dünyasının Dil Birliği.....	7
Elçin İBRAHİMOV	
Türk Dünyasında Ortak Alfabe ve İletişim Dili	14
Berdi SARIYEV	
Bağımsızlıktan Sonra Türkmenistan’da Dil Çalışmaları	23
Emrah YILMAZ	
UNESCO Ekseninde Türk Dili Ailesinin Küresel Yolculuğu	35
Nigar Oruj MAMMADOVA	
Azerbaycan Toponimisinde Paleodiyalektolojik ve Neodiyalektolojik Dilsel Olgular	48
Dinara ISLAMOVA, Muxlisa JALILOVA	
Turkiy tillarda etnografizmlarning shakllanishi va rivoji: areal hamda lingvomadaniy tahlil	53
TURKIY XALQLAR TARIXI	
Zhalgas TORENIYAZOV, Gulnaz ALLAMZHAROVA	
The central city in the southern Aral region: Kungrad (XVII-XIX centuries).....	60
Munisa ABDUMUTALOVA	
XIX asrning 2-yarmi – XX asr boshlarida O’rta Osiyo hunarmandchilik ustaxonalari va ularning shakllanish jarayoni	68
Мухаммадихон БУЗРУКОВ	
Рукопись произведения «Kalila va dimna-i turkiy» из библиотеки Самаркандского государственного университета как памятник литературного языка Хивинского ханства.....	74
Sherzod TANGIROV	
Rossiya imperiyasi ma’uriyatida tarjimonlar masalasiga doir hujjatlar tahlili (Samarqand viloyati misolida).....	81
ADABIY ALOQALAR, QIYOSIY TILSHUNOSLIK VA ADABIYOTSHUNOSLIK	
Sema EYNEL	
İsacan Sultan’ın “Ali Şir Nevâî” Romanının Kaynakları Üzerine Metinlerarası Bir İnceleme	87
Уркия УЗЕНБАЕВА	
Чынгыз Айтматовдун чыгармаларындагы улуттук идеологияны чагылдыруудагы аялдардын орду	99
Axmadjon MAVLONOV, Marjona MUSTAFOQULOVA	
O’tkir Hoshimov hikoyalarida -day/-dek vositalari yordamida hosil bo’lgan o’xshatishlar	105
Элмира ХУРИБАЕВА	
Кыргыз тилиндеги дыйканчылык өнөрүн чагылдырган метафоралар жана табышмактар	112
Ayten HASANOVA	
Azerbaycan Dilinin Gebele Şivelerinde Terminolojik Karakterli Kelimeler	119
Бекзод САТТОРОВ	
Язык и мышление: когнитивный аспект узбекского языка.....	124
Саломат ХУСАНОВА	
Анализ отражения гендерных ролей и ожиданий в поэзии А. Ахматовой и Х. Худойбердиевой	130
Рохила АМИНОВА	
Особенности перевода узбекских фразеологизмов на русский язык.....	137
Шахноза РАСУЛОВА	
Поэтические приёмы изображения пейзажа в современной узбекской поэзии	142
Баходир ЧОРИЕВ	
Функциональные особенности вокативных предложений в узбекском и русском языках	147
Oybek BARZIYEV	
Saylov sikli bilan bog’liq bo’lgan an’anaviy poetik turkumlar.....	153
Rajab XIDIROV, Mekkamtosh BO’RONOVA	
O’zbek va tojik tillarida frazemalarning semantik xususiyatlari.....	160
Alisher O’RAZOV	
O’zbek tilshunosligida leksemaning lingvistik tadqiqi.....	165

AZIZ MUSHTARIY!

Jurnalimizning ushbu soni turkiy dunyoning boy til merosini global istiqbol nuqtayi nazaridan ko'rib chiqadi. Maqolalarning asosiy yo'nalishini turkiy dunyoning integratsiya jarayoni, global taraqqiyoti, umumiy alifbo va til birligi borasidagi sa'y-harakatlar tashkil etadi. YUNESCOning Samarqandda bo'lib o'tgan 43-Bosh konferensiyasida qabul qilingan “15-dekabr – Butunjahon turkiy tillar kuni” qarori turkiy dunyo madaniy merosining jahon miqosida tan olinishidagi tarixiy burilish nuqtasi bo'ldi. Ushbu sonida Xiva xonligi yodgorligi bo'lmish “Kalila va Dimna-i Turkiy” qo'lyozmasidan tortib, “Alisher Navoiy” romanining matnlararo manbalarigacha bo'lgan ko'plab mavzular turli jihatlaridan tadqiq etilgan. Kognitiv tilshunoslik doirasida o'zbek va rus tillari o'rtasidagi funksional bog'liqliklar hamda frazeologik birliklar, Ozarbayjon dialektologiyasining izlari, qirg'izchadagi qishloq xo'jaligi metaforalari va etnografik tadqiqotlar fanlararo yondashuv asosida tahlil qilingan. Adabiyot va tarix nuqtayi nazaridan esa Chingiz Aytmatov ijodi hamda zamonaviy she'riyatda ayol obrazining mafkuraviy in'ikosi o'rganilgan; Janubiy Orol bo'yining markaziy shahri Qo'ng'irotning rivojlanishi va Rossiya imperiyasi arxivlaridagi “tarjimonlik” masalasi yoritib berilgan. Tahririyat hay'ati sifatida turkiy dunyoning ma'muriy, ijtimoiy va lisoniy rivojlanishiga xizmat qiluvchi ushbu boy ilmiy merosni sizlarga taqdim etayotganimizdan g'oyat mamnunmiz.

TAHRIRIYAT

DEAR READER!

This issue of our journal explores the deep-rooted linguistic heritage of the Turkic world from a global perspective. The central themes of the articles focus on the integration processes of the Turkic world, its global trajectory, and ongoing efforts toward the establishment of a common alphabet and linguistic unity. The resolution adopted at UNESCO's 43rd General Conference in Samarkand to declare December 15 as World Turkic Languages Day stands as a historic milestone, affirming the cultural heritage of the Turkic world on a global scale. In this issue, a wide range of topics is examined in depth, ranging from the Kelile ve Dimne Türkî manuscript, a legacy of the Khiva Khanate, to the intertextual sources of the modern Ali-Shir Nava'i novel. Through an interdisciplinary approach, we analyze the functional links and phraseological structures between Uzbek and Russian within the framework of cognitive linguistics, the traces of Azerbaijani dialectology, as well as agricultural metaphors and ethnographic studies in the Kyrgyz language. From a literary and historical perspective, the ideological reflections of female figures in the works of Chingiz Aytmatov and contemporary poetry are scrutinized. Furthermore, the historical development of Kungrad, the central city of the Southern Aral region, and the crucial issue of interpretation reflected in the archival materials of the Russian Empire are brought to light. As the Editorial Board, we take great pride in presenting this collection, which sheds light on the administrative, social, and linguistic evolution of the Turkic world.

EDITORIAL BOARD

SEVGİLİ OKUYUCU!

Dergimizin bu sayısı, Türk dünyasının köklü dil mirasını küresel bir perspektifle ele almaktadır. Yazıların ana eksenini; Türk dünyasının entegrasyon süreci, küresel yolculuğu, ortak alfabe ve dil birliği çalışmaları oluşturmaktadır. UNESCO'nun Semerkant'taki 43. Genel Konferansı'nda alınan “15 Aralık Dünya Türk Dili Günü” kararı, Türk dünyasının kültürel mirasını küresel ölçekte tescilleyen tarihi bir dönüm noktası olmuştur. Bu sayımızda, Hiva Hanlığı yadigarı Kelile ve Dimne-i Türkî yazmasından, modern Ali Şîr Nevâî romanının metinlerarası kaynaklarına kadar pek çok konu farklı boyutlarıyla incelenmiştir. Bilişsel dilbilim bağlamında Özbekçe ve Rusça arasındaki işlevsel bağlar ile frazeolojik yapılar, Azerbaycan diyalektolojisinin izleri, Kırgızcadaki tarım metaforları ve etnografik çalışmalar disiplinlerarası bir yaklaşımla analiz edilmiştir. Edebiyat ve tarih perspektifinde ise Cengiz Aytmatov ve modern şiirde kadın figürünün ideolojik yansımaları irdelenirken; Güney Aral bölgesinin merkez şehri Kungrad'ın gelişimi ve Rus İmparatorluğu arşivlerindeki “tercümanlık” meselesi gün yüzüne çıkarılmıştır. Yayın Kurulu olarak; Türk dünyasının idari, sosyal ve dilsel gelişimine şük tutan bu birikimi sizlerle buluşturmanın kıvançını yaşıyoruz.

YAYIN KURULU

УВАЖАЕМЫЙ ЧИТАТЕЛЬ!

Данный выпуск нашего журнала рассматривает огромное языковое наследие тюркского мира в глобальной перспективе. Основное направление статей составляют процессы интеграции тюркского мира, его глобальный путь, а также исследования в области создания единого алфавита и языкового единства. Решение о провозглашении «15 декабря – Всемирным днем тюркского языка», принятое на 43-й Генеральной конференции ЮНЕСКО в Самарканде, стало историческим поворотным моментом, закрепившим культурное наследие тюркского мира на мировом уровне. В данном номере с различных ракурсов проанализировано множество тем: начиная от рукописи «Калила и Димна-и Тюрки», наследия Хивинского ханства, до интертекстуальных источников современного романа об Алишере Навои. С междисциплинарной точки зрения исследованы функциональные связи и фразеологические структуры узбекского и русского языков в контексте когнитивной лингвистики, следы азербайджанской диалектологии, сельскохозяйственные метафоры в киргизском языке и этнографические работы. С позиций литературы и истории рассматривается идеологическое отражение образа женщины в творчестве Чингиза Айтматова и современной поэзии, а также освещаются вопросы развития города Кунград — центра Южного Приаралья и проблемы «переводческого дела» в архивах Российской империи. Редакционная коллегия выражает гордость за возможность представить вам этот богатый материал, проливающий свет на административное, социальное и лингвистическое развитие тюркского мира.

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИИ

O‘ZBEK VA TOJIK TILLARIDA FRAZEMALARNING SEMANTIK XUSUSIYATLARI

XIDIROV Rajab Gulmatovich,

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti o‘zbek tili va adabiyoti kafedrası dotsenti, PhD (Denov, O‘zbekiston)

 E-mail: rajabhidirov@mail.ru

 ORCID: [0000-0002-3291-7169](https://orcid.org/0000-0002-3291-7169)

BO‘RONOVA Mekkamtosh Xoliqulovna,

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti katta o‘qituvchisi (Denov, O‘zbekiston)

 E-mail: mexkamtoshb@gmail.com

 ORCID: [0009-0008-2107-9500](https://orcid.org/0009-0008-2107-9500)

 DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18327393>

Annotatsiya: Maqolada o‘zbek va tojik xalqlarining maqol, hikmatli so‘z va frazemalarining tilda keng qo‘llanishi va shakllana borishi, til egalarining madaniyati, tarixi, urf-odatları, ichki his-tuyg‘ulari, orzu-umidlari, hamiyatini aniqlashda iboralarning beqiyosligi haqida ma‘lumot beriladi. O‘zbek va tojik tillarining parema va frazemalarga boyligi, ularning xilma-xilligi, leksikologiyada tutgan o‘mi va o‘ziga xos xususiyatlarini o‘rganish tillarning nafaqat lug‘aviy zaxirasining takomillashuviga, shuningdek, bu xalqlarning uzoq tarixiy do‘stlik ildizlari, hayotiy tajribalari va kuzatishlari, tafakkur qonuniyatlarini yorqinroq dalillash, tillardagi ayrim frazemalarning omonimik, sinonimik, antonimik va boshqa xususiyatlarini yoritishga xizmat qiladi. O‘zbek va tojik tillarining maqol, hikmatli so‘zlar va frazemalarining biri ikkinchisiga tematik o‘xshashligi, bir-birini to‘ldirish xususiyatlari, semasiologik jihatdan uyg‘unligi bu ikki xalq o‘tmishining ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy va ma‘naviy aloqalari natijasi ekanligi bayon etiladi.

Kalit so‘zlar: *maqol, hikmatli so‘z, parema, frazema, omonimiya, sinonimiya, antonimiya, majoz.*

СЕМАНТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ФРАЗЕМ В УЗБЕКСКОМ И ТАДЖИКСКОМ ЯЗЫКАХ

ХИДИРОВ Раджаб Гульматович,

доцент кафедры узбекского языка и литературы
Денауского института предпринимательства и педагогики, PhD
(Денау, Узбекистан)

БУРОНОВА Меккамташ Холикуловна,

старший преподаватель Денауского института
предпринимательства и педагогики (Денау, Узбекистан)

Аннотация: В статье представлена информация о широком использовании и формировании пословиц, мудрых изречений и фразеологизмов в языках узбекского и таджикского народов, о незаменимости фразем в изучении истории, культуры, традициях, внутренних переживаниях, надеждах и стремлениях носителей языка. Изучение богатого фонда узбекской и таджикской фразеологии, их разнообразия, места в лексикологии и специфических особенностей служит не только для насыщения лексического запаса языков, но и для более наглядного изображения давних исторических дружеских связей,

жизненного опыта и наблюдений этих народов, законов мышления, а также для уточнения омонимических, синонимических, антонимических и других особенностей некоторых идиом в этих языках. Утверждается, что тематическое сходство, взаимодополняющие особенности и семасиологическая общность пословиц, мудрых изречений и идиом узбекского и таджикского языков являются результатом социальных, экономических, политических и духовных связей в истории этих двух народов.

Kalit so‘zlar: *Пословица, мудрое изречение, парема, идиома, омонимия, синонимия, антонимия, образность.*

SEMANTIC FEATURES OF PHRASES IN THE UZBEK AND TAJIK LANGUAGES

Rajab KHIDIROV,

Associate Professor, PhD

Denov Institute of Entrepreneurship and Pedagogy

(Denov, Uzbekistan)

Mekkamtash BURONOVA,

Senior Lecturer at the Denov Institute of

Entrepreneurship and Pedagogy (Denov, Uzbekistan)

Abstract: The article examines the widespread use and formation of proverbs, wise sayings, and idioms of the Uzbek and Tajik peoples in the language, cultural history, traditions, inner emotions, values, and identity. The article examines the richness of the Uzbek and Tajik languages in proverbs and idioms, their diversity, the theoretical challenges of determining their place in lexicology and identifying their semantic and functional characteristics. It also focuses on not only the enrichment of the lexical resources of these languages, but also on the deep historical roots of intercultural interaction and long-standing friendship between the two peoples, as well as on the life experiences and observations that have led to a clearer understanding of the laws of thinking, semantic relations such as homonymy, synonymy, antonymy, and figurativeness of certain idioms in these languages. It is argued that the thematic similarities, semantic complementarity, and semasiological harmony of proverbs, wise sayings, and idioms in the Uzbek and Tajik languages are the result of the historical social, economic, political, and spiritual ties between these two nations.

Key words: *proverb, wise saying, paremia, idiom, figurative meaning, homonymy, synonymy, antonymy, semantic relations, Uzbek language, Tajik language.*

Ma’naviyatimiz ravnaqi ko‘p jihatdan tilimiz taraqqiyotiga: so‘zlarni me’yorida, to‘g‘ri va o‘rinli qo‘llash, tilni toza saqlash, kishilar bilan ongli muomalada bo‘lish kabilarga bog‘liqdir.

Xalqlarning maqol, hikmatli so‘zlar va frazemalarining tilda keng qo‘llanishi va shakllana borishini o‘rganish til egalarining madaniyati tarixi, urf-odatlarini, ichki his-tuyg‘ulari, orzu-umidlari, hamiyatini aniqlashga yordam beradi. “Frazеologik birliklar har qanday milliy tilning yuragidir, unda hayratlanarli darajada millatning ruhi va o‘ziga xosligi ifodalanadi” [Маслова, 2004: 11].

O‘zbek va tojik tillarining parema va frazemalarga boyligini, ularning xilma-xilligini, leksikologiyada tutgan o‘rni va o‘ziga xos xususiyatlarini keng qamrovli o‘rganib chiqish tilshunoslarning oldida turgan dolzarb muammo hisoblanadi. Parema va frazemalarni tadqiq etish o‘zbek va tojik tillarining nafaqat lug‘aviy zaxirasining takomillashuviga, shuningdek bu xalqlarning uzoq tarixiy do‘stlik ildizlari, hayotiy tajribalari va kuzatishlari, tafakkur

qonuniyatlarini yorqinroq dalillashga imkon beradi. O‘zbek va tojik tillarining maqol, hikmatli so‘zlar va frazemalarining biri ikkinchisiga tematik o‘xshashligi, bir-birini to‘ldirishlik xususiyatlari, semasiologik jihatdan uyg‘unligi bu ikki xalq o‘tmishining ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy va ma’naviy aloqalari natijasidir. Rus tilshunosi, frazeologiya sohasining yetuk mutaxassisi, Moskva frazeologiya maktabi asoschisi Veronika Nikolaevna Teliya frazemalar tarkibi haqida shunday baho beradi: “Tilning frazeologik tarkibi – bu lingvokultural jamoaning milliy o‘ziga xosligini aniqlaydigan ko‘zgudir” [Телия, 1996: 104]. Darhaqiqat, bu xalqlar og‘zaki ijodi namunalarini o‘rganish orqali psixolingvistika, etnolingvistika, sotsiolingvistika, lingvokulturologiya va kognitolingvistika sohalari uchun yetarlicha manbalarga ega bo‘lish mumkin. Masalan: Mahmud Koshg‘ariyning “Devonu lug‘ati-t-turk” asarida **“O‘kuz azaqi bo‘lg‘incha, buzag‘u bashi bo‘lsa yik”** (Ho‘kizning oyog‘i bo‘lguncha, buzoqning boshi bo‘lgan yaxshi) maqoli bor. Maqolda **“o‘kuz azaqi bo‘lg‘incha”** (ho‘kizning oyog‘i bo‘lguncha) va **“buzag‘u bashi bo‘lsa yik”** (buzoqning boshi bo‘lgan yaxshi) qismlari bir-biriga nisbatan antiteza shaklida birikib, vazifadoshlik (funktional) yo‘li asosida paydo bo‘lgan. Ma’nolaridan biri: **“o‘kuz azaqi bo‘lg‘incha”** katta korxonaning oddiy ishchisi bo‘lguncha, **“buzag‘u bashi bo‘lsa yik”** kichik korxonaning rahbari bo‘lish yaxshi, shunga o‘xshash ma’nolarni keltirish mumkin, umuman, “mustaqillik – bo‘ysunishdan yaxshi” degan ma’noda qo‘llanadi [Қошғарий, 1963: 412]. Yoki **“Tavg‘ach xanning to‘rqusi telim, tenglamazib bichmas”** (Qoraxitoy xoqonining ipak gazmoli ko‘p, lekin o‘lchamay kesilmaydi). Bu maqol metonimiya yo‘li asosida yuzaga kelgan, **to‘rqusi telim**, ya’ni *gazmoli* – boyliklaridan biri; ular **tenglamazib bichmas** – *o‘lchanmay, aniqlanmay* sarflanmaydi. Bunda ishni boshida puxta o‘ylash, ehtiyotkor bo‘lishga undab, isrofgarchilikka yo‘l qo‘ymaslik uqtirilgan [Қошғарий, 1963: 422]. Tojik tilida **“Be pir marav tu dar amoniy, harchand Iskandari zamoniy”** (Sen qanchalik kuchli, baquvvat va dono bo‘lsang ham, tajribali keksalar maslahatisiz, rahbarisiz biror ishni boshlama). Bu maqol metonimiya yo‘li bilan **pir** so‘zi *ota, keksa, rahbar* so‘zlarini qayta nomlash asosida paydo bo‘lgan. Yoki **“Ba joygahi xud nigoh karda, poy daroz kun!”** (Ko‘rpanga qarab oyoq uzat), ya’ni har kim o‘z moliyaviy sharoitga qarab ish qilishi, ortiqcha isrofgarchilikdan saqlanishi aytiladi. Maqolda **joygah** – *ko‘rpa* lug‘aviy birligi kishini yomon kunlardan asrovchi narsa ma’nosida kelgan, sinekdoxa yo‘li bilan hosil bo‘lgan [Фозилов, 1976: 187]. Ya’ni uxlashda, faqat oyoqlar *ko‘rpa* bilan yopilmaydi, butun tana yopiladi. Ko‘chma ma’noda: kichik (kam) yoki katta *maosh* (butun) bilan yashash mumkin, oilada o‘sha maoshga qarab chiqim qilinadi.

Parema va frazemalarda lisoniy birliklarning ifoda va mazmun jabhalari nomutanosiblikka asoslanadi. Frazemaning ifoda jabhasi, uning mazmun jabhasiga qaraganda, murakkabroqdir [Бердиалиев, 2013: 68]. Masalan, **Kampirning dardi – g‘oza** lisoniy birligini olaylik. Bu – frazema, ya’ni frazeologik ibora, grammatik shakllangan uch leksemadan **kampirning, dardi, g‘ozadan** tuzilgan. Biroq shu ibora tarkibida ulardan birortasi o‘z nominativ (lug‘aviy) ma’nosini saqlagan emas, **maqsad** degan ma’noga ega. Grammatik jihatdan shakllangan bu uch leksema o‘zaro semantik bog‘lanishga mutlaqo ega bo‘lmagan **maqsad** ma’nosidagi sememaga tenglashgan. Bu frazeologik birlikning tojikcha ko‘rinishida – **Dardi kampir g‘oza** o‘zbek tilida yuzaga kelgan hodisa singari uch leksema o‘zaro birikib, umumtilda **maqsad** lug‘aviy ma’no ifodasi uchun rasmiylashgan: **Kampirning dardi – g‘oza. – Dardi kampir g‘oza**, ya’ni har kim o‘z maqsadiga ega. O‘zbek tilining izohli lug‘atida g‘oza so‘ziga quyidagicha ta’rif berilgan:

G‘oza [f. – ayollar yuziga suradigan qizillik, elik] esk. Yuzga suriladigan, qizil rangli pardoz buyumi; elik. Gapga tushmas tamizi yo‘q bemaza, Suluvning betiga yarashar g‘oza. “Oysuluv”. Buncha yuzga g‘oza surib, Zeb berasan o‘zingga. Uyg‘un. Kampirning dardi g‘ozada

Har kim o‘z tashvishi, o‘z istagi, maqsadi haqida o‘ylaydi yoki qayg‘uradi, degan ma‘noda ishlatilgan matal (O‘zbek tilining izohli lug‘ati, 2008: 453).

Oddiy ko‘rinishdagi frazemalarning ham ma‘nolari ancha bo‘ladi, chunki iboralar hammasi majoziy ma‘nolarda qo‘llanadi, shuning uchun ham frazemalarda *bir ma‘noli* va *ko‘p ma‘noli* atamallari qo‘llanmaydi. Masalan: **osmon bilan yercha** frazemasini “nihoyat baland narsa”, “juda katta narsa” kabi ma‘nolarni anglatadi.

Frazemalarda omonimiya, sinonimiya, antonimiya hodisalari va boshqa ko‘rinishlari ko‘p uchraydi. Masalan: omonimiya o‘zb. **gapga solmoq** – 1) *yaxshi gap bilan yo‘lga solmoq*; 2) *gap bilan band qilmoq*; 3) *tilga kirdirmoq*; 4) *rozi qilmoq*; 5) *turli savollar berib bilib olmoq* va b.; toj. **ba gap andoxtan** – 1) *bo gapi xub ba roh andoxtan*; 2) *ba guftugo‘ darovardan*; 3) *bo gap band kardan*; 4) *zabonashro go‘yo kardan*; 5) *savolhoi gunogun doda fahmida giriftan* va b.; 2) sinonimiya o‘zb. **gap sallada emas, gap kallada** – *aql bo‘yda emas, aql o‘yda*; **ahmoq o‘zi so‘zlab, o‘zi kular** – *ahmoq o‘zin bildirar, to‘garagin kuldirar*; toj. **bo yak tir du nishon zadan** – *az du chashma obno‘sh shuda mondan*; **gap parrandon** – *luqma dodan*; 3) antonimiya o‘zb. **kishi yurtida shoh bo‘lguncha, o‘z yurtida gado bo‘l**; **elga qo‘shilgan moy yutar, eldan ayrilgan qon yutar**; toj. **dar javoniy mastiy, dar piri yustiy; dar har zarare, naf‘e hast** [Калонтаров, 1989: 320].

O‘zbek va tojik tillaridagi parema va frazemalarning semantik doirasida yuzaga kelgan o‘zgarishlar bo‘yicha quyidagicha tasnif keltirish mumkin:

1) o‘zbek va tojik tillarida omonimiya, sinonimiya, antonimiya va boshqa hodisalarning paydo bo‘lishining asosiy sababi, bu tillarda majoziy ma‘nolarning ko‘pligidir;

2) o‘zbek va tojik tillarida majoziy, metaforik va ko‘chma ma‘nolarining doirasi ma‘lum vaqt oralig‘ida susayib (torayib) qolishi: (**qora pul** – mayda pul, kichik, tanga-chaqa pul);

3) o‘zbek va tojik tillaridagi majoziy ma‘nolar faollashib, keng qamrovli darajada shakllanib borishi (**uyda qoling** – ishlarigizni uyda turib bajarang, tashqariga chiqmang, o‘zingizga va oila a‘zolarigizga, boshqalarga kasallikni yuqtirmang kabilar; masofaviy (onlayn) darslar);

4) mazkur tillardagi eski, nutqdan chetda qolgan majoziy ma‘nolarining qayta, yangicha ma‘nolarda tiklanishi hodisasi: (**hol-ahvol so‘rab turish** – xabar olish yoki telefon, internet, elektron pochta va boshqa usullar orqali so‘rash).

Xulosa, bugungi kunda o‘zbek va tojik tillarining parema va frazemalari qamrovi hodisalarini ko‘proq tadqiq etish, turli tizimdagi tillar bilan aloqalarni izchil o‘rganish zamon talabi deb o‘ylaymiz.

Iqtiboslar/ References/ Kaynaklar/ Сноски:

1. Маслова В.А. Лингвокультурология: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. 2-е изд., стереотип. – М.: Издат. Центр Академия, 2004. – 208 с.
2. Телия В.Н. Русская фразеология (Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты). – М., 1996. – 288 с.
3. Махмуд Кошғарий. Девону луғатит турк. Том 2. – Тошкент, 1963. – 427 б.
4. Махмуд Кошғарий. Девону луғатит турк. Том 3. – Тошкент, 1963. – 468 б.
5. Фозилов М. Фарҳанги зарбулмасал, мақол ва афоризмҳои тоҷикию форсӣ. – Душанбе: Ирфон, 1976. – 200 с.
6. Бердиалиев А., Хидиров Р. Ҳозирги ўзбек адабий тили. Лексикология. Фразеология. Лексикография. – Хўжанд, 2013. – 150 б.

7. Калонтаров Я.И. Мудрость трех народов. Панду ҳикматҳои се халқ (Уч халқнинг ҳикматлари). – Душанбе: Адиб, 1989. – 348 б.

Ўзбек тилининг изоҳли луғати. – Тошкент: Ўзбекистон миллий энциклопедияси, 2008. – 591 б.

**BULLETIN OF THE
INTERNATIONAL JOURNAL
“TURKOLOGICAL
RESEARCH”**

In order to implement programs and projects developed to accelerate the relationship envisaged at the summit of the Organization of Turkic States held in Samarkand, as well as to coordinate and highlight the research work carried out in the field of Turkic studies, the International Journal “Turkological Research” at Samarkand State University named after Sharof Rashidov passed the state registration. The journal is intended to publish the results of scientific research in the field of Turkic languages and dialects, the history of linguistic and literary relations of the Turkic peoples of Central Asia, the socio-cultural field. There are such headings as a young researcher, memory and our anniversaries. Articles written in Uzbek, Turkish, Russian, English and all Turkic languages are accepted.

The scientific journal is based on the decision of the Higher Attestation Commission of the Ministry of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan dated May 8, 2024 and numbered 354/5; It is included in the list of scientific publications that are recommended for candidates to receive the Doctor of Philosophy (PhD) and Doctor of Science (DSc) academic degrees in the fields of history and philology to publish their scientific results due to their theses.

**THE JOURNAL PUBLISHES ARTICLES
IN THE FOLLOWING AREAS:**

- ✓ History of socio-cultural relations of the Turkic peoples;
- ✓ Research of the Turkic World;
- ✓ Dialectology of Turkic languages;
- ✓ Geopolitics of the Turkic World;
- ✓ Folklore Studies;
- ✓ Comparative Linguistics and Literary Studies;
- ✓ Literary Relations and Translation Studies.

CONTACT ADDRESS:

Mailing Address:

140104, University boulevard, 15,
Samarkand, Uzbekistan,
Research Institute of Turkology under
Samarkand State University named after
Sharof Rashidov

Phone:

+998 91 527 68 22

+998 99 596 35 69

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya2025

Email:

turkologiya.samdu@gmail.com

Website:

<https://turkologiya.samdu.uz>

REQUIREMENTS FOR ARTICLES:

- The article is presented on 8-10 pages;
- Article structure:
 1. The text of the article should be prepared in Times News Roman font, size 14, left: 3 cm, right: 1.5 cm, top and bottom: 2 cm; in A4 format in 1.15 intervals.
 2. The title of the article, surname, name and patronymic of the author (authors) are indicated in full and written in capital letters.
 3. Position, academic title, place of work (study), region, republic, telephone number, email address and ORCID number of the author (authors) are indicated in full.
 4. The abstract should consist of a brief content and importance of the article, results.
 5. At the beginning of each article, there should be an annotation in 2 other languages (optionally selected from Uzbek, English, Russian and Turkish) in addition to the language in which the article is written.
 6. The abstract should be no more than 120-150 words.
 7. At the bottom of the abstract, 7-10 keywords should be given that illuminate the content of the article.
 8. The article should be prepared in the following form:
 - a) Introduction;
 - b) Main part;
 - c) Results and Discussions;
 - d) Conclusions;
 - e) List of literature (References) – in alphabetical order;
 - f) Citations are given in brackets in the form of the author's surname - date of publication - page (Muminov, 2020: 25);
 - g) Figures, drawings, tables, diagrams are designated in Arabic numerals as “Figure”. Signs or pointers are placed under the figure, in the next line, in the middle and highlighted in bold.
- The topic of the scientific article submitted by the author (or co-authors) must correspond to the journal's columns.
- Articles can be submitted in Uzbek, English, Russian, and all other Turkic languages
- The author(s) are responsible for the scientific validity, reliability and plagiarism of the information and evidence presented in the article;
- Articles will be considered. The journal publishes only articles recommended by experts;
- Articles not requested will not be published and will not be returned to the authors;
- Only 1 article of the author is published in 1 issue of the journal.

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO JURNALINING AXBOROT XATI

Davlatimiz tomonidan olib borilayotgan ijtimoiy-ma’rifiy, ilm-fanni rivojlantirishga qaratilgan siyosat, Turkiy Davlatlar Tashkilotining Samarqanda o‘tkazilgan sammitida ko‘zda tutilgan o‘zaro aloqalarni jadallashtirish bo‘yicha ishlab chiqilgan dastur va loyihalarni amalga oshirish hamda turkologiya sohasida olib borilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarini muvofiqlashtirish va yoritish maqsadida Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universitetida “Turkologik tadqiqotlar” xalqaro jurnali ta’sis etildi. Jurnal turkiy til va shevalar, Markaziy Osiyo turkiy xalqlari lisoniy va adabiy aloqalari tarixi, ijtimoiy-madaniy sohalarda amalga oshirilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarining natijalarini e’lon qilishga mo’ljallangan. Jurnalda muharrir minbari, tadqiqotlar, ilmiy axborot, taqriz va e’tirof, ilmiy anjuman, yosh tadqiqotchi, xotira, yubilyarlarimiz kabi ruknlar mavjud. O‘zbek, turk, rus, ingliz va barcha turkiy tillarda yozilgan maqolalar qabul qilinadi.

Ilmiy jurnal O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi OAKning 2024-yil 8-maydagi 354/5-sonli rayosat qarori asosida tarix, filologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

JURNAL QUIYIDAGI YO‘NALISHLARDAGI MAQOLALARNI NASHR QILADI:

- ✓ Turkiy xalqlarning ijtimoiy-madaniy aloqalari tarixi
- ✓ Turk dunyosi tadqiqotlari
- ✓ Turkiy tillar dialektologiya
- ✓ Folklorshunoslik
- ✓ Qiyosiy tilshunoslik va adabiyotshunoshlik
- ✓ Adabiy aloqalar va tarjimashunoslik.

MUROJAAT UCHUN MANZIL:

Pochta manzili:

140104, Universitet xiyoboni, 15-uy,
Samarqand, O‘zbekiston,
Sharof Rashidov nomidagi Samarqand
davlat universiteti huzuridagi
Turkologiya ilmiy-tadqiqot instituti

Telefon:

+998 91 527 68 22

+998 99 596 35 69

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya2025

Elektron pochta:

turkologiya.samdu@gmail.com

Veb-sayt:

<https://turkologiya.samdu.uz>

MAQOLALARGA QO‘YILADIGAN TALABLAR:

- Maqola 8-10 sahifa hajmida taqdim etiladi;
- Maqolaning tarkibiy tuzilishi:
- 1. Maqola matni Times News Roman shriftida, 14 kattalikda, chap: 3 sm, o‘ng: 1,5 sm, yuqori va quyi: 2 sm; 1,5 intervalda, A4 shaklida tayyorlanishi lozim.
- 2. Maqola sarlavhasi, muallif(lar)ning familiyasi, ismi va otasmi to‘liq holatda katta harflar bilan yozilishi kerak.
- 3. Muallif(lar)ning lavozimi, ilmiy unvoni, ish (o‘qish) joylari, viloyat, Respublika, telefon raqami, elektron pochta manzili va ORCID raqqami to‘liq keltirilishi kerak.
- 4. Annotatsiya, maqolaning qisqacha mazmun va ahamiyati, natijalardan iborat bo‘lishi lozim.
- 5. Har bir maqola boshida maqola yozilgan tildan tashqari yana 2 tilda (o‘zbek, ingliz, rus va turk tillaridan ixtiyoriy ravishda tanlanadi) annotatsiya bo‘lishi lozim.
- 6. Annotatsiya 120-150 so‘zdan ko‘p bo‘lmagan shaklda bo‘lishi kerak.
- 7. Annotatsiyaning pastki qismida maqola mazmunini yorituvchi 7-10 ta tayanch so‘zlar keltirilishi kerak.
- 8. Maqola quyidagi shaklda tayyorlanishi kerak:
 - a) Kirish (Introduction);
 - b) Asosiy qism (Main part);
 - c) Natijalar va muhokama (Results and Discussions);
 - d) Xulosalar (Conclusions);
 - e) Adabiyotlar (References) – alifbo tartibida keltiriladi;
 - f) Havola(snoskalar)lar qavsda muallif familiyasi – nashr sanasi – sahifasi (Mo‘minov, 2020: 25) shaklida keltiriladi;
 - g) Rasm, chizma, jadval, diagrammalar «Rasm» deb arab raqamlari bilan qayd etiladi. Belgi yoki ishoralar – rasm ostida, keyingi qatorda, o‘rtada joylashtiriladi va qoraytirilgan shrift bilan belgilanadi.
- Muallif (yoki hammualliflar) tomonidan taqdim etilayotgan ilmiy maqola mavzusi jurnal ruknlariga mos kelishi shart.
- Maqolalar o‘zbek, ingliz, rus va barcha turkiy tillarda taqdim etilishi mumkin.
- Maqolada keltirilgan ma’lumot va dalillarning ilmiy asoslanganligi, ishonchli va ko‘chirmachilik holatlari uchun muallif(lar) mas’uldir;
- Maqolalar ekspertiza qilinadi. Ekspertlar tomonidan tavsiya etilgan maqolalargina jurnalda chop etiladi;
- Tavsiya etilmagan maqolalar chop etilmaydi va mualliflarga qaytarilmaydi;
- Jurnalning 1 ta sonida muallifning faqat 1 ta maqolasi chop etiladi.

**БЮЛЕТЕНЬ
МЕЖДУНАРОДНОГО ЖУРНАЛА
“ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”**

В целях реализации программ и проектов, разработанных для ускорения взаимоотношений, предусмотренных на состоявшемся в Самарканде саммите Организации Тюркских Государств, а также координации и освещения научно-исследовательской работы, проводимой в области тюркологии, Международный журнал Самаркандского государственного университета имени Шарофа Рашидова «Тюркологические исследования» прошел государственную регистрацию. Журнал предназначен для публикации результатов научно-исследовательских работ в области тюркских языков и диалектов, истории языковых и литературных связей тюркских народов Средней Азии, социокультурной области. Есть такие рубрики, как молодой исследователь, память и наши юбилеи. Принимаются статьи, написанные на узбекском, турецком, русском, английском и всех тюркских языках.

Научный журнал на основании решения Высшей аттестационной комиссии (ВАК) Министерства высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан от 8 мая 2024 года под номером 354/5; Он включен в перечень научных изданий, рекомендуемых кандидатам на получение ученых степеней доктора философии (PhD) и доктора наук (DSc) в области истории и филологии для публикации своих научных результатов по своим диссертациям.

**В ЖУРНАЛЕ ПУБЛИКУЮТСЯ
СТАТЬИ ПО СЛЕДУЮЩИМ
НАПРАВЛЕНИЯМ:**

- ✓ История социально-культурных отношений тюркских народов;
- ✓ Исследования тюркского мира;
- ✓ Диалектология тюркских языков;
- ✓ Геополитика тюркского мира;
- ✓ Изучение фольклора;
- ✓ Сравнительное языкознание и литературоведение;
- ✓ Литературные отношения и переводоведение.

КОНТАКТНЫЙ АДРЕС:

Почтовый адрес:

140104, Университетский бульвар,
15, город Самарканд, Узбекистан,
Научно-исследовательский
институт Тюркологии при
Самаркандском Государственном
Университете имени Шарофа
Рашидова

Телефон:

+998 91 527 68 22

+998 99 596 35 69

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya2025

Электронная почта:

turkologiya.samdu@gmail.com

Веб-сайт:

<https://turkologiya.samdu.uz>

ТРЕБОВАНИЯ К СТАТЬЯМ:

- К публикации принимаются статьи объемом 8-10 страниц;
- Структура статьи:
 1. Текст статьи должен быть выполнен шрифтом Times News Roman, размером 14 пунктов, слева: 3 см, справа: 1,5 см, сверху и внизу: 2 см; с межстрочным интервалом 1,15, формат листа А4.
 2. Название статьи, фамилия, имя и отчество автора(ов) должны быть написаны заглавными буквами в полном регистре.
 3. Должность, ученое звание, места работы(учебы), регион, Республика, номер телефона, адрес электронной почты и ORCID-номер автора(ов) должны быть указаны полностью.
 4. Аннотация должна состоять из краткого содержания и важности статьи, результатов.
 5. В начале каждой статьи, помимо языка, на котором написана статья, должна быть аннотация на 2-х других языках (на выбор – узбекский, английский, русский и турецкий).
 6. Аннотация должна содержать не более 120-150 слов.
 7. Внизу аннотации должно быть 7-10 ключевых слов, освещающих содержание статьи.
 8. Статья должна быть подготовлена в виде:
 - a) Вступление (Introduction);
 - b) Основная часть (Main part);
 - c) Результаты и обсуждение (Results and Discussions);
 - d) Выводы (Conclusions);
 - e) Литература (References) – в алфавитном порядке
 - f) Ссылка(сноски) приводится в скобках в виде фамилии автора – дата публикации – страница (Муминов, 2020: 25);
 - g) Рисунки, чертежи, таблицы, схемы нумеруются арабскими цифрами и обозначаются как «Рисунок». Знаки или указатели размещают под рисунком, в следующей строке, посередине и выделяют жирным шрифтом.
- Тема научной статьи, представленной автором (или соавторами), должна соответствовать рубрикам журнала.
- Статьи могут быть представлены на узбекском, английском, русском и всех других тюркских языках.
- Автор(ы) несут ответственность за научную обоснованность, достоверность и плагиат информации и доказательств, представленных в статье;
- Статьи рецензируются. В журнале публикуются только статьи, рекомендованные экспертами;
- Нерекондованные статьи не публикуются и не возвращаются авторам;

“TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” DERGİSİNİN BÜLTENİ

Özbekistan Cumhuriyeti devletinin sosyal-eğitimsel ve bilimsel gelişme politikasının başarılı şekilde uygulanmasına yardımcı olmak amacıyla, Semerkant'ta düzenlenen Türk Devletleri Teşkilatının zirvesinde öngörülen karşılıklı ilişkilerin hızlandırılması için geliştirilen program ve projeleri uygulamak, bilimsel çalışmaları koordine etmek, Türkoloji alanında yürütülen araştırma çalışmaları Şeraf Reşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi, Uluslararası “Türkoloji Araştırmaları” dergisini tescil etmiştir. Dergi, Türk dili ve lehçeleri, Orta Asya Türk topluluklarının dil ve edebiyat ilişkileri tarihi, sosyo-kültürel alanlardaki bilimsel ve araştırma çalışmalarının sonuçlarını yayınlamayı amaçlamaktadır. Dergimizde editör kürsüsü, araştırma, bilim dünyasından, inceleme ve tanıma, bilimsel konferans, genç araştırmacı, hatıra, yıldönümleri gibi sütunlar yer almaktadır. Özbekçe, Türkçe, Rusça, İngilizce ve tüm Türk lehçelerinde yazılmış makaleler kabul edilmektedir.

Bilimsel dergi, Özbekistan Cumhuriyeti Yükseköğrenim, Bilim ve İnovasyon Bakanlığı'na bağlı Yüksek Kabul Komisyonu'nun 8 Mayıs 2024 tarihli ve 354/5 sayılı kararına esasen; tarih, filoloji alanlarında Felsefe Doktoru (Doktora) ve Bilim Doktoru (DSc) akademik derecesini almaya aday kişilerin tezleri dolayısıyla bilimsel sonuçlarını yayınlaması tavsiye edilen ilmî yayınlar listesine dâhil edilmiştir.

DERGİ AŞAĞIDAKİ ALANLARDA MAKALELER YAYINLAMAKTADIR:

- ✓ Türk Dünyasındaki sosyo-kültürel ilişkilerin tarihi;
- ✓ Türk Dünyası araştırmaları;
- ✓ Türk Lehçeleri diyalektolojisi;
- ✓ Türk Dünyasının jeopolitiği;
- ✓ Folklor çalışmaları;
- ✓ Karşılaştırmalı dilbilim ve edebiyat çalışmaları;
- ✓ Edebi ilişkiler ve çeviri çalışmaları.

İLETİŞİM ADRESİ:

Posta adresi:

140104, Üniversite Bulvarı, 15,
Semerkant şehri, Özbekistan, Şeraf
Reşidov adına Semerkant Devlet
Üniversitesine bağlı Türkoloji
Araştırmaları Enstitüsü

Telefon:

+998 99 582 93 81

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya2025

E-posta:

turkologiya.samdu@gmail.com

İnternet sitesi:

<https://turkologiya.samdu.uz>

MAKALE YAZIM KURALLARI:

- Makale 8-10 sayfada sunulur;
- Makale'nin yapısı:
 1. Makale metni Times New Roman yazı tipinde, 14 punto büyüklükte, sol kenarından 3 cm'lik, sağ kenarından 1,5 cm'lik, üst ve alt kenarından 2 cm'lik boşluk bırakılarak, tek sütun olarak, 1,15 satır aralığında, A4 boyutunda hazırlanmalıdır.
 2. Makalenin başlığı, yazar(lar)ın soyadı, adı ve baba adı tam olarak büyük harflerle yazılmalıdır.
 3. Yazar(lar)ın pozisyonu, akademik ünvanı, çalıştığı (öğrendiği) yer, bölgesi, cumhuriyeti, telefon numarası, e-posta adresi ve ORCID numarası eksiksiz olarak verilmeli.
 4. Özet, makalenin amacını, önemli bulgularını ve sonuçlarını içermelidir.
 5. Her makalenin başında, makalenin yazıldığı dilin yanı sıra 2 dilde de (isteğe bağlı olarak Özbekçe, İngilizce, Rusça ve Türkçe arasından seçilecek) açıklama bulunmalıdır.
 6. Özet, 120-150 sözcüğü geçmeyecek şekilde yazılmalıdır.
 7. Özeti alt kısmında makalenin içeriğini tanımlayacak en az 7, en fazla 10 anahtar kelimeye yer verilmelidir.
 8. Makale, aşağıdaki formatda hazırlanmalıdır:
 - a) Giriş (Introduction);
 - b) Ana bölüm (Main part);
 - c) Sonuçlar ve tartışma (Results and Discussions);
 - d) Sonuçlar (Conclusions);
 - e) Kaynakça (References) alfabetik olarak sıralanmalıdır;
 - f) Bağlantılar (dipnotlar) yazarın soyadı - yayın tarihi - sayfa şeklinde parantez içinde verilecektir (Muminov, 2020: 25);
 - g) Resim, çizim, tablo, diyagramlar “Resim” olarak Arap rakamları ile kaydedilir. İşaretler resmin altına, bir sonraki satıra, ortaya yerleştirilir ve koyu yazılır.
- Yazarın (veya ortak yazarların) sunduğu bilimsel makalenin konusu dergi sütunlarıyla örtüşmelidir.
- Makaleler Özbekçe, İngilizce, Rusça ve tüm Türk dillerinde gönderilebilir.
- Makalede sunulan bilgi ve kanıtların bilimsel dayanağı, güvenilirliği ve intihalinden yazar(lar) sorumludur.
- Makaleler hakemli olacaktır. Dergide sadece uzmanlar tarafından tavsiye edilen makaleler yayımlanır.
- Talep edilmeyen yazılar yayınlanmayacak ve yazarlarına iade edilmeyecektir.
- Derginin 1 sayısında yazarın sadece 1 makalesi yer alacaktır.

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

XALQARO ILMIIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL
RESEARCH”

ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL
DERGİSİ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Muharrir:

Musahhih va texnik muharrir:

Norxo‘ja Choriyev

Rahmatulloh Shokirov

2025-yil 24-dekabrda tahririy-nashriyot bo‘limiga qabul qilindi.

2025-yil 27-dekabrda original-maketdan bosishga ruxsat etildi.

Qog‘oz bichimi 60x84.1/16. «Times New Roman» garniturasida.

Offset qog‘ozida. Shartli bosma tabog‘i –11,25.

Adadi 15 nusxa. Buyurtma №765

SamDU tahririy-nashriyot bo‘limi bosmaxonasida chop etildi.

140104, Samarqand sh., Universitet xiyoboni, 15.

ISSN 2992-9229

9

772992

922004